

Izhaja razen ponedeljka in dneva po
prazniku vsak dan.
Uredništvo in upravnništvo: KRŠKO.
Naslov za dopise: »Napreja«, Krško.

Čekovni račun: »
(začasno)
vodstvo državne ljudske
knjižnice v Ljubljani.

NAPREJ

Stane mesečno 25 Din,
za inozemstvo 35 Din.

Oglasi: prostor 1×87 mm 1 Din
Maloglas: beseda 50 p., najmanj 5 Din
Dopise frankirajte in podpisajte,
sicer se ne priobčijo. Rokopisi se
ne vračajo.

Reklamacije za list so poštn. proste

Glasi Socialistične stranke Jugoslavije.

Naročnikom v vednost.

Z ozirom na netočno plačevanje naročnine
»Napreja« Lj. glasu in »Vorwärts« je sklenila seja
nadzorstva dne 20. t. m., da mora od 1. oktobra
t. l. vsak naročnik naročnino plačati vsak mesec
naprej.

Kdor je kaj dolžan, mora v prvi vrsti gledati
da plača naročnino za mesec naprej, dolg pa od-
plačuje.

Kdor ne bo imel do vsakega 10. v mesecu
naročnine poravnane, se mu bo list brezpogojno
ustavil. — UPRAVA.

Fedor Mikič:

Jadranje po stranpotih.

[Osnovni cilji socializma in politika].

[Nadaljevanje.]

V kakšni smeri se razvijamo?

Tendenca današnjega razvoja je: mehaniziranje
naše okolice kakor tudi produktivnega dela in s
tem v zvezi pospešen razvoj naših možganskih funkcij.

Ce vzamemo, da osvoboditi stroji vedno večje
število ljudi od telesnega dela ter jih vodi to osvo-
bojenje avtomatično k duševnem delu — katero raz-
umljivo vodi do vedno večje spopolnitve mehani-
zacije produktivnega dela — potem je razumljivo,
da bi hladno računajoči, sebični osebni kapital*
pognal v brezdelje in smrt toliko in toliko milio-
nov ljudi. Producirale bi samo mrtve, neorganizirane
sile s stroji.

Zato je razumljivo, da je treba gledati na to,
da začne ta obrambni boj za obstanek človeštva
čimprej in čim najintenzivnejše, vsak v svojem oko-
lišu. Treba je, da spoznamo, kakšna moč je v na-
ših rokah in naših glavah. Ne smemo dovoliti ure-
sničenja pesnikovega izreka: »Kdor zaničuje se sam,
podlaga je tučjevi [kapitalistični] peti!« Naša moč je
v živi energiji naših mislečih teles, ki se noče u-
makniti mrtvemu materialu: zlatemu nagrobnemu spo-
meniku. Ne smemo čakati tako dolgo, da bi se u-
resničile sanje slavnega češkega dramatika Čapka
v drami R. U. R., kjer tovarniško fabricirano vo-
jaštvo uniči vse človeštvo.

Kratka vsebina drame R. U. R.:

Zenalen iznajditelj konstruira načrt za tovar-
no, kjer bi se mogli fabricirati vojaki. Tovarna se
postavi v obrat. — Neka kapitalistična država rabi
vojake za svoj imperialistični vojni pohod ter jih
naroči pri imenovani tovarni nekoliko tisoč. Ta fa-
bricirana armada pa ne uniči samo lastne in sovraž-
ne dežele, temveč opustoši ves svet in pomori vse
ljudi, izvzemši zenalnega iznajditelja. V svojem bes-
nenju uniči fabricirano vojaštvo tudi tvornico, v ka-
teri je samo bilo fabricirano. Končno zahteva od
iznajditelja, da jim izda tajnost njihovega fabriciran-
ja. Načrt — izum je pa na žalost zgorel s tvornico
vred. — Tako je izum, ki bi bil v rokah družbe
lahko koristil družbi, človeštvo uničil.

Stroji, ti krasni umotvori človeške pameti, mo-
rajo biti last človeške družbe, kar reprezentirajo
duševne in telesne napore mnogih generacij in ne
poedinca — kajti v rokah individija služijo samo in-
dividiju: kar ubija človeštvo in končno individija sa-
mega! Rešitev človeštva je v zadrugištvu!

Vsak začetek je težak. Temu odgovarjajoče je
treba urediti zasebno življenje zadrugišnikov. V po-
četku je treba garati in štediti, če treba — tudi stra-
dati. Odreči se je treba ubijajočemu luksusu, kakor
sta na pr. alkohol in nikotin. Delati je treba po na-
činu individualističnega začetnika.

Kako se ustanovi produktivna zadruga?

Kakor za vsako stvar, tako se je treba tudi
za ustanovitev zadruge temeljito pripravljati. Člani
se morajo izobraževati v knjigovodstvu in računani-
ju, morajo štediti z denarjem, izpopolnjevati se v
lastni stroki. Eno pa mora biti: vsakdo, kdor dela
v zadrugišnem podjetju, mora biti član — deležnik
zadruge, bilo da delež plača, bilo da si s pridnim
delom delež oz. deleže prisluži. Kajti s tem smo po-
večali osebni interes posameznega delavca v zadru-
gi za zadruge. Kapital, t. i. obratni kapital, katerega

* Krpanje kapitalističnega sistema osebnega
kova je torej popolnoma brezplodno delo!

nudijo zunanji delničarji — nedelavci v zadru-
gi, ne sme ostati zapovedujoča coklja v zadru-
gi. Častna naloga v zadru- [produktivno] delujočih zadrugi-
nikov produktivne zadruge mora biti, da se čim prej
postavijo na lastne noge, da se »nakopičeno delo«
v zadru- osvoboditi tujega kapitala v zadru-.

S kopičenjem dela raste naravno vrednost de-
ležev. Kako pride tuj pomožni kapital do tega, da
raste brez sodelovanja onih, ki so posodili kapital?
In zopet bi jadrati nazaj v individualistični kapitali-
zem, pokrit v odejo socializma. Rešitev delavstva
mora priti iz delavstva samega! Često ste čuli ta
izrek ter je postal že vsakdanja fraza, ki trpi na
bolezni konsekvence [doslednega] neizvajanja!
Plod zadrugišnega dela mora biti predvsem:
vrnitev kapitala onim, ki so obratni kapital delav-
cem zadruge takorekoč samo posodili. Ta vrnjeni
kapital mora potem s procenti povečati in vedno
večji, potovati naprej za ustanavljanje novih pro-
duktivnih zadrug.

Kadar bodo delavci mnogih dežel z eliminiran-
jem [izločenjem] zasebnega kapitala zavajali
svoje nacionalno gospodarstvo — takrat se
bo združen delavni mas vsega sveta in ideal ko-
munističnega svetovnega gospodarstva naglih kora-
kov bližal uresničenju — samo, če bo takrat za
takšno svetovno komunistično gospodarstvo še do-
volj resne volje na razpolago. Takrat bo šele mo-
goče na temelju spoznanja »svetovne potrebe« re-
gulirati svetovno produkcijo materialnih dobrin in
njeno razdelitev. Takrat bo šele mogoče korakati k
sistematičnemu delu za dvigovanje kulture zaostalih
narodov, pomagati jim v borbi za dosego notranjih
vrednosti takratne kulture.

To je pot, po kateri bo prišla rešitev. Ni edi-
na. Eno pa je po mojem mnenju: da je naznačena
pot pot realnosti — zato ravna in direktna cesta
do cilja. Vse drugo, karkoli se vrši v tej smeri
levo ali desno, so samo pomožna sredstva, puder,
da na doseženem cilju ne bomo jokali radi skvar-
jenega obraza [socializma, komunizma], lepo zamiš-
ljenega v fantaziji. Vse, kar je grdega, na žalost v
glavnem mi sami pomagamo. Da ohranimo cilj do
kraja čist — zato nam služijo pomožna sredstva.
Nikakor pa ne gre, da bi pomožna sredstva [puder,
obleka] obvladala pokret, da bi pri veliki množini
pomožnih sredstev pozabili na stvar, na najglavnej-
šo gonilno silo: Na gospodarstvo! — Takšna
vzgojna sredstva so naše vzgojne t. i. politične in
druge [kulturne] organizacije. [Dalje prih.]

Razno.

Občinske volitve v Mariboru so prinele na-
rodnemu bloku [klerikalci, liberalci, narodni social-
ci in radikali] 2405 glasov in po našem računu
32 mandata; Nemci so dobili 995 glasov [4 man-
date]; komunisti 192 glasov [0 mandatov]; lista Za-
gorskega 43 glasov [0 mandatov]; socialistom —
nosilec profesor Fava — je bilo oddanih 960 gla-
sov, kar jih opravičuje do 4 mandata. Zdej torej ve-
mo, kam sta Mariborčane privedla separatizem in
dr. Korun. Najmočnejša socialistična trdnjava na
Slovenskem je izgubljena. To žalostno dejstvo bo
končno enkrat vendarle privedlo ljudi do premi-
šljevanja in nove taktike. Upamo.

Protivojni shod je srezko glavarstvo v Celju
prepovedalo. Če se je potem vršil, je vseeno, dej-
stvo je, da je bil prepovedan. In sicer zaradi škr-
latice. Srezko poglavarstvo v Celju ima zelo po-
hvalne manire. In ker ima moč tudi, pričakujemo,
da bo v slučaju škrlatice prepovedalo obisk cerkvā.
Žebelj bo zadelo na glavo, kadar bo iz iz istega
vzroka preprečevalo — vojne.

Novinarski kongres je bil zopet preložen in
se bo vršil v dneh 29. sept. do 2. okt. Prelagajo
pa to zadevo tako kakor minister Sušnik končno
izdaje prostih novinarskih vozovnic in ljubljans-
ka sekcija uradno priznanje naših urednikov kot
redne člane novinarskega društva.

Pod vlado reda, zakona in pravice: so pre-
povedale politične oblasti bosanskim radikalom
shod na Visokem; Orjunašem pa razvijte zastave v
Zagorju. Mi se na radikale in Orjunaše še bolj po-
žvižgamo nego vlada. Zato pa se ne bi nikoli po-
žvižgali na zborovalno svobodo. Poznamo druga-
čna sredstva, kako se preprečujejo dejanski spopa-
di na zborovanjih. Ta sredstva ležijo v moralnem

vplivu kake odločujoče instance. Sedanja vlada po
svoji praksi ne kaže, da bi v svojo moralno moč
kaj dosti zaupala.

Amnestirani bodo vsi, ki so se komitaških
akcij v Macedoniji bodisi aktivno udeleževali, ali jih
podpirali. Tozadevni ukaz je kralj že podpisal.

Madjarska stranka v naši državi je objavila
proglas, v katerem se zahvaljuje sedanji vladi, da
ji je zopet dovolila delovanje. Pašić je madjarsko
stranko, razpustil ker ni hotela podpisati njegove
vlade.

Laza Marković je izjavil v beograjski »Reči«,
da ne bo odklanjal odgovornosti za dejanja, ki jih
je storil kot minister. Mož je najbrže prepričan, da
ga ne bo kaj preveč hudega zadelo.

12.000 nevpisanih aktov so našli te dni v
ministrstvu za narodno zdravje še iz časov prejšnje-
ga režima.

Samo 2 milijona Din podpore so dobili doslej
poplavljenici od vlade, dobili pa bodo še 9 milio-
nov. Hipotekarna banka pa bo razdelila 10 milio-
nov Din kredita zadruham, ki se bodo osnovala za
čiščenje in osuševanje poplavljenih zemljišč.

Saški (sedaj buržujski) ministrski predse-
dnik je na intervencijo neke socialistične delegacije
odklonil pomiloščenje dr. Zeignerja.

Veliki knez Ciril, bratranec bivšega ruskega
carja se je v Berlinu proglasil za vladarja vseh Rus-
sov. Tudi za prestolonaslednika je takoj poskrbel
v osebi svojega devetletnega sina. Prestolna izjava
novega monarha brez monarhije — večina monarhov
nima danes nobene monarhije — vsebuje kaj zani-
mivi program. Pravi, da priznava pravoslavno vero
in da bo vse svoje moči žrtvoval za pobijanje ruskega
komunizma. Je pa še druga neprijetnost tukaj med
rečmi, ki jih najnovejša cesarost nima. Nima mo-
narhije, nima pa tudi krone. To imajo boljševiki.
In ti je ne bodo dali drugače, kakor da pride nji-
hovo Veličanstvo samo ponjo. Lahko bi jo dobil
še na manj nevaren način: za zlate rublje, boljšev-
iki za zlate rublje vse prodajo. Pravoslavna vera
pa mu bo skrbela gotovo brezplačno za dostojen
krščanski pogreb.

V Londonu je zasedal IV. mednarodni demo-
kratični mirovni kongres. Antantni in nemški dele-
gati so drug drugemu zatrjevali, da so si največji
prijatelji in da mora biti Nemčija sprejeta v Zvezo
narodov. Buržoazija je postala naenkrat zelo miro-
ljubna. O popolni razorožitvi zaenkrat seveda še
ne govori, še manj da bi v dejanju razoroževala.
Kongres je v ostalem sprejel tudi sklepe za obva-
rovanje osemurnika in za ustanovitev narodne bla-
gajne za zavarovanje proti velikim ujmam in ka-
tastrofom.

Ti vedo, kaj je vojna! Na zaključeni seji
Mednarodne zveze bivših bojevnikov v Londonu je
bila med drugim sprejeta resolucija, da naj vse or-
ganizacije bivših bojevnikov pomagajo nabirati ma-
terial za delo, ki naj bi dalo popolno sliko o naj-
važnejših vojnih posledicah. Pomagajo naj tudi pri
razširjanju resnice v duhu pravičnosti in miru. Ta
zveza bivših bojevnikov je splošno znana pod ime-
nom »Fidac« [skrajšano iz začetnih črk njenega po-
polnega francoskega imena: Fédération internationale d'
anciens combattants.] Nje prihodnji kongres se bo
vršil drugo leto v Rimu.

Španski direktorij se je začel pogajati z vo-
djo upornih Maročanov Abd-el-Kerimom. Španci
žele, da bi se v Maroku ustanovil sultanat, ki naj
bi ga tudi Abd-el-Kerim priznal. Temu pa ta reč
nič ne diši. Gotovo je sedaj samo eno: Španci bo-
do Maroko izpraznili in bodo obdržali le Melilo
in Ceuto ter nekaj otokov, ki jih posedujejo že sto-
letja. Če se bodo preveč postavljali, pa bodo še
to izgubili.

Pameten sklep. Združene države so se odlo-
čile, da ne bodo intervenirale v kitajskem sporu.

Tokijo je postal žrtve nove potresne kata-
strofe. Pred potresom je besnel vihar, ki je razru-
šil kakih 4000 hiš in uničil več stotin človeških
življenj. — Potresni sunki se nadaljujejo tudi oko-
li Erzeruma na Armenskem.

Komunizem brez nadaljnega komentarja. Glav-
no glasilo komunistične stranke »Pravda« je pisalo
v 193. šte. sledeče: »Življenje poslov se je kaj
malo spremenilo. Izkoriščajo jih na najbolj nečlove-
ški način. Posli delajo po 15 do 17 ur na dan.
Plača znaša dva do pet rubljev na mesec. Kar se

tiče socialnega zavarovanja, je to takšno, da vržejo dalodajalci vsakega posla na cesto, že če samo oddalec misli na zavarovanje. Če posel ne gre prostovoljno in boče ostati še tista dva tedna, ki mu jih zakon dovoljuje, tedaj mu spremenijo življenje v peklo. Posledica je, da posel raji sam gre in prenočuje kje za plotom ali na postajah. Kje pa je zveza hišnih uslužbencev? Kaj je že za posle naredila? Ustanovila je zanje dom, toda ta je kmalu zaslovel kot bordel, v katerem je vladal samo en vladar: spolna bolezen. Sedaj so ta dom zaprli.

Finančno okrajno ravnanje v Mariboru opozarja vse proizvajalce vina, da so zavezani v roku 10. dni od dneva, ko so izprešali vino, prijaviti dobljeno količino vina pristojnemu oddelku finančne kontrole. Nadalje je vsak, kdor proda vino, dolžan, da prijavi pristojnemu oddelku finančne kontrole prodano količino vina, predno ga izroči kupcu. Na vsako tako prijavo dobi prodajalec vina od fin. kontrole za nezatrošarinjeno vino kontrolni list, za zatrošarinjeno pa svobodnico. Kontrolni list oziroma svobodnico mora prodajalec izročiti sočasno z vinom kupcu, ki mora kupljeno vino tekom 24 ur po prejemu prijaviti pristojnemu oddelku fin. kontrole ter temu izročiti tudi kontrolni list oziroma svobodnico. Če pa je dobil kupec vino s kontrolnim listom, mora v roku 24 ur plačati odpadejočo trošarino in event. občinsko doklado k trošarini. Kdor ne prijavi tekom 10. dni svojega vinskega pridelka ali opusti prijavo vina, bo kaznovan po členu 85. trošarinskega pravilnika na denarno kazen 1000 Din; ta kazen se ne more znižati. Kupec vina ki ne prijavi tekom 24 ur prejetega vina in ga ne zatrošarini v istem roku če je sprejel nezatrošarinjeno vino, se bo smatral v smislu člena 77 troš. pravilnika kot tihotapec ter ga čaka kazen v petkratnem znesku prikrajšane trošarine. Tudi se mu zapleni vino, ki ostane tako dolgo zaplenjeno, dokler ne plača prikrajšane trošarine in kazni. Občinski in župni uradi naj to javno razglasijo.

Kupujte čevlje samo z znamko „Sloga“.

Ako piješ „BUDDHA“ čaj,
vživaš že na zemlji raj!

Organizacijam in članom.

Z ozirom na nazadovanje in nejasnosti v današnjem gospodarstvu, nadalje ker kljub prošnji od današnjega načelnika nismo prejeli točnega in zanesljivega odgovora, da bo naše gospodarstvo krenilo na realnejšo pot smo bili primorani, prevzeti gospodarstvo začasnó v svoje roke. — Ker se zavedamo, da je potrebno v gospodarstvu z ozirom na dohodke in izdatke ravnotežje, smo sklenili, da mora vsak naročnik, ki želi prejemati „Naprej“ ali „Ljudski glas“ plačati naročnine vsak mesec vnaprej. — Ta sklep stopi v veljavo dne 1. oktobra t.l. — Kdor ne bo do dne 10. oktobra t.l. poravnal naročnine za mesec naprej in potem vsak mesec ali ne bo izjavil, kako bo plačal, mu bo list brezpogojno ustavljen.

Kar se tiče dolžnikov, bomo storili isto, razposlali bomo še enkrat opomine in če ti ne bodo imeli uspeha, bomo zadevo odstopili sodišču.

Ta korak smo bili primorani storiti kot odgovorni činitelji napram članstvu kakor tudi zakonu, da ohranimo to malo, kar smo s trudom priborili. Vsako naj ve, da je to korak konsolidacije ne pa zavražanje na kriva pota.

Vsi, ki so za pošteno socialistično javnost, naj vedo, da je naš „Naprej“ edini, ki živi po neoporekljivi preteklosti. — Kakor bomo strogi pri naročnikih in dolžnikih, tako bomo tudi pri organizacijah ter pri članih, ki ne plačujejo progresivnega strankinega davka. Če hočemo da bo ostalo naše gibanje v rokah delavcev, tedaj je treba za vse to tudi žrtvovati.

Sodruge že vnaprej opozarjamo, da če ne bodo sedanjí dohodki krili izdatkov, bomo prisiljeni bodisi povišati naročnino ali prispevke ali pa skrbeti obrat tako, da bo vzdrževal ravnotežje. Pred vas smo stopili z apelom, da nam sledite, pred vas bomo tudi stopili takrat, ko bo usoda lista, kakor tudi organizacije zahtevala vaše pomoči.

V Krškem, dne 19. septembra 1924.

Ciril Böhm s. r. Anton Werden s. r. Ivan Baraga s. r.
Franc Warletz s. r.

S. Umek je bil iz razlogov, ki jih bo sam razložil, proti temu.

Zakoni kapitalizma.

Ako pravimo, da je moderni socializem znanstven, smo s tem izrazili, da ne misli konstruirati nekešne idealne družbe neke onstran zemlje, kjer ga ne bi mogle motiti tukajšnje stvarne razmere, pa jo potem dovršeno prinesiti na ta svet približno tako, kakor je grška boginja Pallas Athene z vso svojo bleščečo opremo skočila iz glave olimpijskega očeta Zeusa. Vse, kar se godi, je razvoj; vse, kar je bilo, je in bo, je plod razvoja. Socializem ni tako kratkoviden, da bi zahteval od neizpremenljivih zakonov, naj napravijo zanj izjemo in naj se vendar izpremenijo.

Tudi cilji socializma ne morejo biti nič drugega kakor plod razvoja. Sploh je socializem le tedaj mogoč, ako se vjemajo njegovi cilji z zakoni razvoja; zato je spoznanje teh zakonov in razmer, iz katerih in v katerih ti zakoni učinkujejo, prva

naloga socializma. To nalogo so opravili socialistični raziskovalci človeške zgodovine, ki so pometli stare historične zmote o odločilnem vplivu posameznih oseb, kraljev in cesarjev, ministrov in generalov, pa dokazali, da so v prvi vrsti materialne razmere dajale družbi njene oblike ter jih s svojimi izpremembami zopet rušile in ustvarjale nove.

Moderni socializem ima pravico do označbe znanstven zato, ker nam na temelju spoznanja z dokazi razlaga, kako je kapitalistična družba nujno nastala iz prejšnjih družabnih oblik in kako prihaja sama zopet v svojem razvoju po enakih zakonih, to se pravi nujno, neizogibno do meja, za katerimi ni več obstanka zanjo, do nove razvojne postaje, kjer postane nemogoča in se mora umakniti novi.

Ali pa more socializem dognati, kakšna bo tista nova družba?

Da in ne. To se pravi: Njen temelj lahko spoznavamo in tako lahko sklepamo, kakšni bodo njeni obrisi. Ne vemo pa, kakšne bodo razmere na vseh stopnjah prehajanja iz sedanjega v novo družbo, ne vemo, kako se bodo izvajale vse zmage novega nad starim, ne vemo, kako velik bo odpor starega proti novemu, ne vemo, kaj vse prinese medtem tehnični razvoj, ne vemo, kako bodo vse razmere vplivale na psihologijo tedanjega rodu in kako si bo človeštvo radi vsega tega uredilo svojo organizacijo do zadnje podrobnosti.

Koncentracija kapitala in razredni boj je dvoje očitnih, neutajljivih dejstev. Seveda ne gre to tako, kakor da bi človek zjutraj začel korakati po cesti, ki se kakor ravnilo brez kotov in ovinkov, brez jam in dolin enakomerno vzpenja in privede potnika v preračunljivem času na vrhunec. Ker je v vsem razvoju mnogo navideznih nepravilnosti, vidi mnogo ljudi le posamezne epizode, pa ne more pregledati celega glavnega procesa in ga zato tají.

Koncentracija kapitala pomeni, da propadajo radi nje mala podjetja in se peha mala buržuazija v proletarijat. Površen opazovalec pa vidi, da se je v kakšnem kraju pomnožilo število malih obrti in branjarij, pa zakliče zmagonosno: „Vsa teorija je napačna. Praksa jo pobija.“ Ni mu prišlo na misel, da bi preiskal, v kakšnih razmerah se je izvršila tista pomnožitev: koliko je tisti kraj še oddaljen od kapitalističnih zmagovalnih vplivov, kako je še zanemarjen od velekapitalistične trgovine in industrije, koliko je med tistimi novimi malimi podjetniki takih, ki poizkušajo svojo srečo, in koliko jih bo v doglednem času izgubilo še to, kar so imeli, ko so začeli. On vidi le trenutno število, pa pravi: „Statistika govori!“

Tuistam propade velika delniška družba; milijonska banka bankrotira; še velike tvrdke se ustrelí zaradi finančnih težav. In takoj služi to za dokaz, da kapital ne zmaga, da večji kapital ne vsesava manjšega, da je torej teorija o koncentraciji kapitala zopet napačna.

Toda socializem sam opozarja, da je v kapitalistični družbi produkcija, ki ne dela za potrebo, ampak za profit in ima namesto sodelovanja konkurenco, ki onemogoča smotreno organizacijo, vedno do neke mere kaotična in izpostavljena krizam. Ali preko vseh polomov napreduje koncentracija, četudi naspravi tupatom ovinek.

Velike mase delavcev še ne razumejo svoje ga položaja v družbi in so radi tega razredno nevedne. Pri stvarkah pomagajo podjetnikom zoper svoje tovariše, pri volitvah glasujejo za kapitalistične kandidate, duhovnikom, ki trdijo, da je sedanjí red ustanovljen po božji volji, torej neizpremenljiv pritrjuje, politične dogodke presoja s stališča cerkve, narodnosti ali časopisa, katerega slučajno čita.

Nasprotno se včasí posameznik iz kapitalističnega razreda pridruži delavcem in nastopa proti interesom svojih razrednih bratov.

Halo! Kako boste govorili o razrednem boju, ko se bore delavci z delavci, ko gre na eni strani delavec s kapitalistom, na drugi kapitalist z delavcem? Razrednega boja ni; etični momenti odločujejo, interesi vere, naroda, kraja, kulturni nazori in močni duhovi vodijo zgodovino.

Zopet so to dokazi, ki ničesar ne dokazujejo. Rezredi ne izginejo, če nimajo njih člani razredne zavesti, bodisi tudi, da so taki nezavedni člani v večini. Še več! Niti razredni boj ne izgine radi take nezavednosti. Kajti v družbi, ki je sestavljena iz razredov, so nasprotja in morajo biti nasprotja. Ker so razredi živi, morajo nasprotja postati aktivna, in to je boj.

Afriški zamorci v angleških in drugih kolonijah nimajo razredne zavesti. Kar vidijo, je to, da jih izkoriščajo beli ljudje. Ali kadar so se spuntali ali pa na primitiven način štrajkali, vendar ni bil razlog v razliki kože, ampak v izkoriščanju in zatiranju, ne v plemenskem, ampak v razrednem nasprotju.

Ker so pa ljudje razumna bitja, naj pripadajo temu ali onemu razredu, jih mora ta človeška lastnost preislialej dovesti do spoznanja razrednih nasprotij in razrednega boja in jim vcepiti prepričanje, da mora biti ta boj organiziran.

Nekateri pridejo do tega spoznanja prej, drugi pozneje; nekateri ne bi sami morda nikdar prišli do tega, ker jim je življenje prekratko, njih spoznavanje pa prepočasno. Zato jim prihaja socialistična stranka na pomoč z agitacijo, s časopisjem, z literaturo, z organizacijo.

Kupičenje in koncentracija kapitala, nesposobnost kapitalizma, da bi prilagodil produkcijo potrebam in razredni boj so tisti činitelji, ki morajo privedi kapitalizem do pogina. Sicer bi to že navadno razmišljanje povedalo, ker ni na svetu absolutno nič večnega in stalnega razen samega, ki se pa tudi neprestano izpreminja. Stara misel grškega filozofa „Panta rei“ — vse teče — je hrvaški pesnik Preradović izrazil z besedami: „Stalna na tom svijetu samo mijena jest;“ podobno je povedal Simon Gregorčič: „Človeka nikar“ in Aškerc „Jaz“. Pri filozofih vseh narodov se ponavlja ta misel in vse moderno naravoslovje jo potrjuje z dokazi brez števila. Sociologija s svojimi pomožnimi vedami kaže kako se je pojavila primitivna družba kako se je izpreminjala in izpremenila tako, da se je prelevila v popolnoma novo družbo in kako se je v novi zopet vršil proces izpreminjanja do popolne prekucije.

Odkod naj bi torej ravno kapitalizem dobil privilegij večnosti? Kako bi se mogel zakon razvoja, ki je veljaven za ves svet, zakon porajanja, življenja in smrti ustaviti ravno pred njegovimi durmi?

Ali taki argumenti seveda ne prepričajo zagovornikov kapitalizma. Vse kar živi, ima v sebi nagón življenja; črv se brani smrti, če se more, kako da se je ne bi kapitalizem? Sicer pa ne gre za to, da prepričamo njega o njegovem neizogibnem poginu, ampak da dosežemo sami čim večjo jasnost.

Koncentracija kapitala je nedvomno činjenica in je za kapitalizem karakteristična. Njeno bistvo je v tem, da propadajo manjši posestniki, čim bolj raste moč velikih. Zaten kapital v rokah posameznega podjetnika, bodisi oseba ali družba, je v prvem začetku nevaren delavcem, ki jih izkorišča, da pridobiva iz njihovega dela čim večji profit. V tem stadiju mu skrajno izčrpavanje človeških moči ne dela prevelikih težav, ker delavstvo še ne pozna prav položaja in sovražnika. Občinstvo nima pouda za nezadovoljnost s pojavom kapitalizma; da si pridobi konsumente, spravlja kapitalist blago čim cenejše na trg.

S tem izziva manjše podjetnike, preplašene radi take konkurence, kateri niso materialno dorasli. Rešiti se je skušajo z apeli na konsumente; priporočajo jim, da ni blago iz tovarn tako dobro kakor rokodelsko; zatekajo se k patriotizmu, češ, narod je dolžan podpirati svoje ljudi proti tujcem.

Kadar to ne zaleže, se skušajo organizirati v obrtnih družbah in zadrugah. Če so razmere ugodne, in taka družba vztraja, tedaj se sama razvije v kapitalistično podjetje; v nasprotnih primerih, ki so mnogo številnejši, jih ugonobi močnejša konkurenca, predno so se dovolj ukrepili.

Polagoma, ali gotovo uničuje veliki kapitalizem malo podjetništvo. V industrijsko močno razvitih deželah so že popolnoma izginile nekatere stroke, ali pa so izpremenile svoj značaj. V Ameriki opaža ta proces lahko vsakdo brez posebnega znanja, če le odpre oči. Kje so tisti ponosni čevljarski mojstri, ki so znali pokazati človeku vrata, če je prinesel čevlje radi novih podplatov, češ: „Kdor jih je naredil, naj jih pa tudi popravlja!“ Sedaj je popravljanje če ne edini, pa vendar glavni opravek samostojnih čevljarjev, kupujejo se pa splošno tovarniški čevlji v prodajalnah. Krojači popravljajo, gladijo, čistijo, barvajo obleke; včasí bi bil krojaški mojster človeka grdo pogledal, če bi mu bil prinesel žensko bluzo, da jo osnaži.

Tudi s temi izpremembami pa ni malim obrtnikom zagotovljen trajen obstanek, zakaj že se pojavljajo velike električne popravilnice čevljev, kemične čistilnice oblek itd. v tovarniških razmerah in izpodrivajo malim tla.

V drugih poklicih postajajo nekdanji samostojni obrtniki posredovalci kapitalističnih podjetij. Mesar v Ameriki prodaja meso, ki ga dobiva iz velikih kapitalističnih klavnic; izpremenil se je v prekupca; v kapitalističnega agenta. Proletarec.

Kdor hoče, da zmaga Kristan temu danes res ni treba mnogo žrtv. Nasprotno! Ostaní še nadalje dolžan naročnino za „Naprej“, pa bomo vedeli, da si Kristanov.

Delavci!

Kdor inserira v drugih listih, v „Napreju“ pa ne, ta sam dovolj jasno pove, da ne mara odjemalcev iz delavskih vrst. V vaših rokah je, kakšno

inseriratno politiko

delajo trgovci. Trgovci so bolj navezani na vas nego vi nanje!

Čitajte naš tisk!

Lastnik: „Sloga“, r. z. o. p.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Zvonimir Bernot

(v imenu pokr. odbora SSJ in KDZ.)

22. IX. Tiskarna bratov Rampret v Brškem, 1924